

HỌC LOGIC ĐỂ RÈN LUYỆN TƯ DUY ĐÚNG TRONG KỶ NGUYÊN AI

➔ LÊ VƯỢNG

Nhiều sinh viên bước vào lớp Logic học với tâm thế lo lắng, thậm chí sợ hãi, dù chưa thật sự bắt đầu học. Theo TS. Trần Minh Hiếu, giảng viên Khoa Triết học, Trường ĐH Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN, nỗi sợ ấy không chỉ đến từ tính trừu tượng, mà sâu xa hơn là sự xung đột giữa Logic - tư duy tuân thủ quy tắc - với thói quen tư duy cảm tính, ứng biến đã ăn sâu trong mỗi người. Khi được tiếp cận đúng cách, Logic không còn là “môn học dễ qua”, mà trở thành công cụ giúp người học thưởng thức tư duy, rèn luyện hoài nghi lành mạnh và giữ vững năng lực phản biện trong kỷ nguyên trí tuệ nhân tạo.

NỖI SỢ LOGIC BẮT NGUỒN TỪ THÓI QUEN TƯ DUY CẢM TÍNH

TS. Trần Minh Hiếu cho biết, nỗi sợ Logic thường hình thành rất sớm. “Ở tầng bề mặt, sinh viên nhìn thấy Logic là một môn nửa toán, nửa triết, nhiều ký hiệu, trừu tượng và khó khan. Chỉ cần cảm nhận như vậy thôi là sự lo lắng đã xuất hiện rồi”, cô chia sẻ.

Tuy nhiên, theo cô, đó mới chỉ là phần nổi. “Logic học thực chất chỉ là môn cung cấp cho chúng ta những quy tắc rất phổ biến, phổ quát, những quy luật của sự suy nghĩ đúng”, cô nói và ví Logic như “luật giao thông của tư duy”. “Cũng giống như khi tham gia giao thông, nếu em có xe mà không nắm luật thì em không thể đi được. Luật giúp mọi người cùng vận hành mà không va chạm. Tư duy cũng vậy, muốn hiểu nhau thì phải có những luật chung của suy nghĩ”.

Ở tầng sâu hơn, nỗi sợ Logic bắt nguồn từ chính thói quen tư duy đã ăn sâu trong văn hoá và tâm lý. "Tư duy của người Việt hình thành trên nền tảng linh hoạt và ứng biến để sinh tồn, nhưng chính sự linh hoạt ấy đôi khi lại không đi cùng quy tắc. Điều này tạo ra một sự va chạm nhất định với Logic, vốn là tư duy tuân thủ luật lệ", TS. Trần Minh Hiếu phân tích.

Bên cạnh yếu tố văn hoá là cơ chế tự nhiên của não bộ. "Não luôn có xu hướng tiết kiệm năng lượng, nên nó ưu tiên tư duy nhanh, phản xạ, cảm tính, thay vì tư duy chậm, phân tích cẩn trọng. Vì vậy, khi Logic xuất hiện như một hệ thống quy tắc chặt chẽ, nó va chạm trực diện với thói quen tư duy cũ, khiến người học dễ sợ và né tránh", cô lý giải.

HỌC LOGIC NHƯ HỌC LUẬT GIAO THÔNG CỦA TƯ DUY

Theo TS. Trần Minh Hiếu, Logic trở nên ám ảnh còn vì sinh viên thường tiếp cận sai bản chất môn học. "Logic không phải là môn để học thuộc lòng. Nó giống như luật giao thông: hiểu luật để đi đúng đường, để hiểu cái đúng của người khác và nhận ra cái sai mà mình hay người khác đang vướng phải", cô nhấn mạnh.

Theo cô, khi coi Logic chỉ là một môn để qua kỳ thi, người học sẽ thấy áp lực và nặng nề. "Nếu coi Logic là môn học để qua môn thì nó sẽ trở thành áp lực. Nhưng nếu coi đó là cách học để suy nghĩ đúng, thì việc học Logic có thể trở thành một sự thưởng thức, chứ không phải chịu đựng", TS. Trần Minh Hiếu nói.

Logic, theo cô, đặc biệt quan trọng trong việc hình thành hoài nghi lành mạnh. "Học Logic đúng nghĩa sẽ tạo cho người học một sự hoài nghi lành mạnh: không tin ngay bất kỳ điều gì, dù đó là lời thầy cô, một văn bản do AI tạo ra hay một ý kiến đang được

đám đông tung hô", TS. Trần Minh Hiếu nhấn mạnh. Theo cô, Logic giúp người học tránh bị thao túng bởi cảm xúc hay uy tín cá nhân, thay vào đó là kiểm tra lại tính đúng - sai của thông tin.

THAY ĐỔI CÁCH DẠY ĐỂ SINH VIÊN BỚT SỢ LOGIC

Từ góc độ người dạy, TS. Trần Minh Hiếu cho biết chính cô cũng phải thay đổi cách tiếp cận. "Trước đây tôi đặt việc trang bị tri thức là số một. Còn bây giờ, tôi đặt sự kết nối giữa người dạy và người học lên hàng đầu, tri thức có khi chỉ đứng thứ hai, thứ ba", cô chia sẻ.

Theo TS. Trần Minh Hiếu, sinh viên Gen Z có những đặc điểm rất khác so với các thế hệ trước: tiếp cận thông tin sớm, dễ bị phân tán và nhạy cảm hơn về mặt cảm xúc. "Sinh viên bây giờ không giống thế hệ chúng tôi ngày trước - những người lớn lên trong thiếu thốn và chỉ biết học.

Vì vậy, nếu không tạo được sự kết nối, việc dạy học sẽ trở nên rất khó", cô nói.

Trong lớp học, cô chủ động tạo ra một không khí an toàn để sinh viên dám nói và dám sai. "Tôi chỉ cần các em nói ra. Đúng sai lúc này chưa quan trọng. Khi suy nghĩ được nói ra, nó được lắng nghe, được quan sát và bắt đầu được điều chỉnh", TS. Trần Minh Hiếu nhấn mạnh. Theo cô, việc khuyến khích sinh viên đặt câu hỏi, kể cả những câu hỏi ngô nghê, chính là bước đầu giúp họ vượt qua nỗi sợ Logic.

Để Logic không còn trừu tượng, cô đưa các khái niệm Logic trở lại đời sống hằng ngày. "Khi dạy về phép tuyển, tôi phân tích những bẫy tư duy kiểu 'gia đình hay sự nghiệp' để sinh viên nhận ra mình đang bị ép vào một lựa chọn giả". Với phép kéo theo, cô chỉ ra rằng "một lập luận có thể hợp lý về mặt hình thức, nhưng nội dung lại sai hoàn toàn nếu không có căn cứ"

LOGIC - BỘ LỌC TƯ DUY TRONG THỜI ĐẠI AI

Trong bối cảnh trí tuệ nhân tạo ngày càng được sinh viên sử dụng rộng rãi, TS. Trần Minh Hiếu cho rằng Logic học không hề lỗi thời, mà ngược lại, trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết. "AI có logic rất chặt chẽ, ngôn ngữ rất trôi chảy, nhưng nó có thể tạo ra sự hợp lý giả tạo và những ảo giác thông tin", cô cảnh báo.

Theo TS. Trần Minh Hiếu, nguy hiểm nhất không phải là AI thông minh, mà là con người dần trở nên lười tư duy. "AI nguy hiểm không phải vì nó thông minh, mà vì nó có thể cướp mất quá trình vật lộn, đau đớn - nơi tư duy của con người được hình thành", cô nói. Theo giảng viên này, nếu phó mặc toàn bộ việc suy nghĩ cho máy móc, con người có nguy cơ rơi vào một dạng "thả hoá trí tuệ", tương tự như cách máy móc từng biến con người thành

những "đỉnh ốc" trong dây chuyền sản xuất của thế kỷ 19.

Chính vì vậy, cô thử nghiệm cách dạy mới: cho sinh viên sử dụng AI, sau đó dùng Logic để phân biệt lại chính sản phẩm của AI. "AI tổng hợp dữ liệu, còn con người hình thành tri thức từ lịch sử, trải nghiệm và đạo đức. Logic là bộ lọc giúp chúng ta phát hiện những nguy hiểm và khoảng trống mà AI để lại".

TS. Trần Minh Hiếu cho rằng học Logic không nhằm vượt qua một kỳ thi, mà để tránh bị dẫn dắt bởi cảm xúc, đám đông hay cả những văn bản trơn tru do AI tạo ra. Theo cô, Logic không triệt tiêu cảm xúc như nhiều người lo ngại; trái lại, "chỉ khi tư duy đúng, con người mới có thể yêu thương và lựa chọn đúng". Đây mới là giá trị cốt lõi của Logic trong giáo dục đại học.